

METİN TAHLİLİ-1 (ANLAMA)

OKUMA

Konuya Başlarken

Aşağıda Türk toplumunun tarihî süreçte yaşadığı kültürel değişim ve dönüşümün anlatmaya bağlı edebî metinlere yansımalarıyla ilgili bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerden faydalanarak Türk toplumundaki değişim ve dönüşümle ilgili çıkarımlarınızı yansıtan bir zihin haritası hazırlayınız. Zihin haritanızı sınıf panosunda paylaşınız.

- ◆ Destan, masal, halk hikâyesi, roman, hikâye gibi anlatıma dayalı edebî eserlerde belli bir düşüncenin, zihniyetin ve ideolojinin temsilciliğini yüklenen kişilere **tip** adı verilir.
- ◆ Türk toplumunun yaşadığı kültürel değişim ve dönüşümleri edebî eserlere konu olan bu tipler aracılığıyla takip edebilmek mümkündür.

İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem

- ◆ İslamiyet'in kabulünden önceki dönemde ortaya çıkan Türk destanlarında Türklerin Türkistan'daki göçebe yaşam biçimi ve kültürlerinin izleri görülür.
- ◆ Farklı Türk topluluklarına ait çok sayıdaki destanda alp tipi yüceltilir. Destanlardaki kahramanlar; yaşadıkları toplumun geleneklerine bağlı, zorluklarla yılmadan mücadele eden, güçsüzlerin yanında yer alan, yiğit savaşçılardır.

İslamiyet'in Kabulünden Sonraki Dönem

- ◆ Türkler İslamiyet'i benimsedikten sonra Türk toplumunda İslam kültürünün ve yaşam biçiminin yanı sıra göçebelikten yerleşik hayata geçişin getirdiği değişim ve dönüşümün etkileri görülür. İslamiyet'in kabulünden sonra ortaya çıkan Türk destanları ve kahramanlık konulu halk hikâyelerinde İslam kültürü ve yaşam biçiminin izlerine rastlanır. Bu döneme ait halk anlatılarında gazi tipi olarak adlandırılan kahramanlar ortaya çıkmıştır. Bunlar, İslamiyet'i korumak ve İslami değerleri yüceltmek için mücadele eden ve alp tipi olarak adlandırılan kahramanların özelliklerini taşıyan kişilerdir.
- ◆ Bu dönemdeki eserlerde gazi tipi kahramanların yanı sıra bilge ve adaletli kişilikleriyle öne çıkan devlet adamları konu edilir. Bunlar; cömert, tevazu sahibi, dürüst yöneticilerdir.

Tanzimat Dönemi

- ◆ Tanzimat Dönemi'nde Türk toplumu, Batı kültür ve medeniyeti ile tanışır ve Batı kültürünün etkisi edebî eserlere de yansır. Tanzimat Dönemi'ne ait hikâye ve romanlarda Batılılaşmanın getirdiği değişim ve dönüşüm geniş yer tutar.
- ◆ Kendi kültür ve medeniyetinden uzaklaşıp Batı kültürüne özenen anlatı kahramanlarının gülünç yönleri öne çıkarılarak yanlış algılanan Batılılaşma düşüncesi eleştirilir.
- ◆ Batının bilim alanındaki gelişmelerini yakından takip edip kendi kültür ve medeniyetinden uzaklaşmadan bunları ülkesinin ve milletinin refahı için kullanmayı amaç edinen kişiler yüceltilir.

Cumhuriyet Dönemi

- ◆ Cumhuriyet Dönemi, Batı kültür ve medeniyetinin örnek alınarak memleketin her alanda yeniden yapılandırılması çalışmalarına sahne olur. Başta eğitim olmak üzere ekonomi, siyaset, hukuk ve kültür alanında köklü yenilikler, düzenlemeler gerçekleştirilir.
- ◆ Cumhuriyet Dönemi'nde Türk toplumunun yaşadığı kültürel değişim, günlük hayatın yanı sıra edebî eserlere de yansır. Roman ve hikâyelerdeki kahramanlar; Cumhuriyet ideolojisine bağlı, halkı bilgilendirmek ve aydınlatmak için mücadele eden tiplerdir.